

International Multidisciplinary Research Journal

Golden Research Thoughts

Chief Editor
Dr.Tukaram Narayan Shinde

Publisher
Mrs.Laxmi Ashok Yakkaldevi

Associate Editor
Dr.Rajani Dalvi

Honorary
Mr.Ashok Yakkaldevi

Golden Research Thoughts Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board. Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

Regional Editor

Dr. T. Manichander

International Advisory Board

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences,
University of South Carolina Aiken

Hasan Baktir
English Language and Literature
Department, Kayseri

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of
Management Sciences[PK]

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest,
Romania

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Ilie Pinteau,
Spiru Haret University, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

Xiaohua Yang
PhD, USA

Titus PopPhD, Partium Christian
University, Oradea, Romania

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political
Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

.....More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh, Ratnagiri, MS India Ex - VC. Solapur University, Solapur

Iresh Swami

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University,
Solapur

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur
University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

R. R. Yalikal
Director Management Institute, Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education,
Panvel

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science
YCMOU, Nashik

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji
University, Kolhapur

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University,
Mumbai

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance
Education Center, Navi Mumbai

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College,
Indapur, Pune

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director, Hyderabad AP India.

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary, Play India Play, Meerut (U.P.)

S. Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

S.KANNAN
Annamalai University, TN

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

“युवकांमधील व्यसनाधिनता: चिंता आणि चिंतन ”

डॉ. गणेश विष्णू लोखंडे

प्रमुख, मानसशास्त्र विभाग, रा. ब. नारायणराव बोरावके महाविद्यालय, श्रीरामपूर, जि. अहमदनगर (महाराष्ट्र)

गोषवारा Abstract

विविध गुंगी किंवा नशा आणणाऱ्या पदार्थांचा सतत वापर केला जातो त्यास व्यसनाधिनता किंवा औषधीद्रव्याधिनता असे म्हणतात. कोणत्याही देशाचा कणा व संपत्ती म्हणून गणल्या जाणाऱ्या युवकांमध्ये नशाजन्य पदार्थांचे सेवन करण्याची प्रवृत्ती दिवसे न दिवस वाढत चालली आहे ही बाब सर्व जगाच्या पातळीवर अत्यंत चिंताजनक असून त्यावर चिंतनाची नितांत गरज आहे. प्रस्तूत, संशोधन लेखामध्ये युवकांमधील व्यसनाधिनतेचे कारणे व त्यावरील उपाय यावर विचार मांडण्यात आलेले आहेत. प्रस्तुत संशोधन हे चिंतनात्मक आहे. त्यासाठी माहितीचा स्रोत म्हणून संदर्भग्रंथ, इंटरनेट, मासिके व विविध संशोधनात्मक लेखांचा आधार घेण्यात आलेला आहे. युवकांमधील व्यसनाधिनतेला कौटुंबिक, सामाजिक, व्यक्तीगत, मित्रपरिवार, प्रसारमाध्यमे यासारखे घटक जबाबदार दिसून येतात. त्यामुळे युवकांना यातून वेळीच बाहेर काढणे काळाची गरज आहे. त्यासाठी, विविध प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक मानसशास्त्रीय मार्गांचे व तत्वांचे अनुसरून करून त्याला पायबंद घालणे तसेच, कुटुंब, शिक्षक, पालक, सामाजिक सेवे संस्था, शासन, मानसशास्त्रज्ञ यांनी एकत्रितपणे परस्परपूरक व सहकार्याने प्रयत्न करणे गरजेचे आहे.

प्रस्तावना : Introduction

अनादी काळापासून मानव निसर्गात उपलब्ध असणाऱ्या व मोफत मिळणाऱ्या साधन संपत्तीचा स्वतःच्या गरजापूर्ती व प्रगतीसाठी वापर करीत आलेला आहे. आधुनिक यंत्रयुगात व तंत्रयुगात मानवाने विविध वनस्पतींवर अनेकविध रासायनिक प्रक्रिया केलेल्या आहेत. त्यामधून विविध मानव उपयोगी वस्तु बनविल्या जात आहेत. त्याचाच एक भाग म्हणून मानव वनस्पतींचा विविधांगांनी उपयोग करीत आहे. विविध प्रकारचे असाध्य आजार बरे करण्यासाठी, शरीर व मनाला जोम, उत्तेजना, उत्साह व तरतरीतपणा आणण्यासाठी, निकोप आरोग्य संवर्धनासाठी, सौंदर्य प्रसाधने, या व यासारख्या

तत्सम गरजांची पूर्तता करण्यासाठी निसर्गात उपलब्ध असणाऱ्या वनस्पतींचा उपयोग केला जाता आहे. मानवाने नैसर्गिक वनस्पतींचा ज्याप्रमाणे गरजापूर्ती व प्रगतीसाठी उपयोग केला त्याचप्रमाणे नैसर्गिक वनस्पतींचा गुंगी आणण्यासाठी मादक पदार्थ म्हणूनही दुरुपयोग केलेला आहे. याचाच अर्थ वनस्पतींचा विविध प्रकारच्या नशाजन्य व गुंगी आणणाऱ्या मादक पदार्थ बनविण्यासाठीही उपयोग केला जात आहे. त्यातून समाजात व्यसनाधिनतेचे प्रमाण दिवसे-दिवस वाढत चालले आहे.

विविध गुंगी किंवा नशा आणणाऱ्या पदार्थांचा सतत वापर केला जातो त्यास व्यसनाधिनता किंवा औषधीद्रव्याधिनता असे म्हणतात. व्यसनाधिनता ही आजची जगाची डोकेदुखी बनलेली आहे. व्यसनाधिनता ही केवळ एका व्यक्तीची, एका समाजाची अगर एका देशाची समस्या नसून संपूर्ण जगासमोर ते एक मोठे संकट आहे. यामध्ये सर्वस्तरावरचे लोक व्यसनाधिनतेचे शिकार ठरले जात आहेत. यामध्ये अफु, गांजा, चरस, हेरोईन,

एल. एस. डी. गोळया, कोकेन, ब्राउन शुगर, अल्कोहल, तंबाखूजन्य पदार्थ यांचा तोंडावाटे अगर इंजेक्शनद्वारे मोठया प्रमाणात जगभरात उपयोग केला जातो आहे.

प्रस्तूत, संशोधन लेखामध्ये युवकांमधील व्यसनाधिनतेचे कारणे व त्यावरील उपाय यावर विचार मांडण्यात आलेले आहेत. कोणत्याही देशाचा कणा व संपत्ती म्हणून गणल्या जाणाऱ्या युवकांमध्ये नशाजन्य पदार्थांचे सेवन करण्याची प्रवृत्ती दिवसे न दिवस वाढत चालली आहे ही बाब सर्व जगाच्या पातळीवर अत्यंत चिंताजनक असून त्यावर चिंतनाची नितांत गरज आहे. कारण, आजचा युवक कोणत्या न कोणत्या कारणाने व्यसनाच्या आहारी जाण्याचे प्रमाण वाढत चालले आहे, म्हणून त्यांना वेळीच यातून बाहेर काढणे गरजेचे आहे.

संशोधनाचे महत्व : Importance of the Research

व्यसनाधिनतेच्या समाजिक समस्येतून वेळीच युवकांना बाहेर काढणे गरजेचे आहे. कोणत्याही कारणांच्या प्रभावामुळे आजचा गुणवान युवक व्यसनाच्या आहारी जावून जीवन नष्ट करू लागला आहे. याचे प्रमाण वाढत

चालेले आहे. यावर वेळीच पायबंद घालून युवकांना व्यसनाच्या विळख्यातून बाहेर काढणे अगत्याचे आहे. प्रस्तुत संशोधन लेखामध्ये व्यसनाधीनतेची संकल्पना, युवकांमधील व्यसनाधीनता वाढीची कारणे, व्यसनाधीनता नष्ट करण्यासाठी प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक उपाययोजना यावर प्रकाश टाकलेला आहे. त्याचप्रमाणे, प्रस्तुत संशोधन लेखाचा समाजातील व्यसनाधीनतेला पायबंद घालण्यासाठी शासन, समाजसेवी संस्था, पालक, शिक्षक, मानसशास्त्रज्ञ व विद्यार्थ्यांना फायदा होईल यात शंकाच नाही.

६

संशोधनाची उद्दिष्ट्ये : Objectives of the Research

प्रस्तुत संशोधन लेखामध्ये खालील उद्दिष्ट्यांना अनुसरून चिंतनात्मक विचार मांडलेले आहेत.

१. व्यसनाधीनता ही संकल्पना समजून देणे.
२. व्यसनाधीनता ही एक सामाजिक समस्या आहे ही समजून देणे.
३. युवक-युवतींच्या व्यसनाधीनतेची कारणे जाणून घेणे.
४. युवक-युवतींमधील व्यसनाधीनता कमी करण्यासाठी प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक उपाययोजना जाणून घेणे.

संशोधन पद्धती: Research Methodology

प्रस्तुत संशोधनात युवकांमधील वाढत्या व्यसनाधीनतेची कारणे व उपाययोजनासंदर्भात विचार मांडण्यात आलेले आहेत. त्यासाठी माहितीचा स्रोत म्हणून संदर्भग्रंथ, इंटरनेट, मासिके व विविध संशोधनात्मक लेखांचा आधार घेण्यात आलेला आहे. प्रस्तुत संशोधन हे चिंतनात्मक आहे.

संशोधनातील उद्दिष्ट्यांचा अन्वयार्थ:

१. व्यसनाधीनता/ मादकद्रव्याधीनतेची संकल्पना :

उद्दिष्ट क. १- व्यसनाधीनता ही संकल्पना समजून देणे.

नशा किंवा गुंगी आणणाऱ्या पदार्थांचा वारंवार वापर करणे म्हणजे व्यसनाधीनता होय. यामध्ये, नशाजन्य पदार्थांच्या वारंवार वापराने व्यक्तीस त्याची सवय जडते. तिच्या शारीरिक व मानसिक समस्थितीचा व्यसन प्रमुख आधार बनते. त्यामुळे, एखाद्या वेळेस व्यसनाची पूर्तता न झाल्यास व्यक्तीचा शारीरिक व मानसिक समतोल बिघडला जातो व व्यक्तीच्या आरोग्यास धोका निर्माण होतो त्यास मादक द्रव्याधीनता किंवा व्यसनाधीनता म्हणतात.

व्यसनाधीन व्यक्तींच्या व्यसन हा जीवनाचा भागच बनून जाते. नशाजन्य किंवा मादक पदार्थांचा वारंवार वापर केल्याने आर्थिक, कौटुंबिक, व्यावसायिक, सामाजिक, वैयक्तिक जीवन विस्कळीत होवून जाते.

२. व्यसनाधीनता एक सामाजिक समस्या:

उद्दिष्ट क. २- व्यसनाधीनता ही एक सामाजिक समस्या आहे ही समजून देणे.

व्यसनाधीनता ही एक सामाजिक समस्या आहे. कारण, रिचर्ड यांच्या मते, समाजातील अनेक लोकांकडून घडणाऱ्या आक्षेपांहि आणि अनावश्यक वर्तनास सामाजिक समस्या आहे असे म्हणतात. व्यसनाधीनता सर्वच समाजात व स्तरामध्ये आढळून येत मात्र त्याचे प्रमाण समाजपरतवे व संस्कृती परतवे कमी-अधिक दिसून येते. त्यामुळे, व्यसनाधीनता ही एक सामाजिक समस्या म्हणून ओळखली जाते. कारण, व्यसनाधीनता ही सामाजिक स्वास्थ्याच्या दृष्टिने हानीकारक व चिंताजनक वर्तन समस्या आहे. व्यसनाधीनतेची परिणती म्हणून समाजात अस्थिरता, काळजी, अधोगती निर्माण होते.

३. युवकांमधील व्यसनाधीनतेची कारणे :

उद्दिष्ट क. ३- युवक-युवतींच्या व्यसनाधीनतेची कारणे जाणून घेणे.

कौटुंबिक पार्श्वभूमी व व्यसनाधीनता :

युवकांमधील वाढत्या व्यसनाधीनतेला कुटुंब अनेक अंगांनी कारणीभूत दिसून येते. कौटुंबिक वातावरणाचा युवकांच्या मानसिकतेवर बरा-वाईट परिणाम होत असतो, त्यातून युवकांमध्ये वर्तन निश्चिती होत असते. अनेक युवक-युवतींमध्ये कौटुंबिक वातावरणाच्या प्रभावातून व्यसनाधीनता जडलेली दिसून येते. त्यातील काही महत्त्वाचे मुद्दे खालील प्रमाणे आढळून येतात.

- ✦ ज्या कुटुंबातील पालक म्हणजेच संगोपन करणाऱ्यांपैकी एखादी व्यक्ती व्यसन करित असेल तर त्याचा परिणाम पाल्यांवर होवून व्यसन करण्याची शक्यता असते.
- ✦ ज्या कुटुंबात पालक पाल्यांमध्ये पक्षपात करतात अशा कुटुंबात पक्षपाताचा बळी उरलेल्या पाल्यास उपेक्षितपणाची भावना निर्माण होवून व्यसनाधीन होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही.
- ✦ शिस्तीचा आभाव असणाऱ्या कुटुंबात मोकळीक मिळाल्याने पाल्यांकडून फुरसतीचा दुरुपयोग केला जावून व्यसन करण्याची शक्यता असते.
- ✦ दुभंगलेल्या किंवा उध्वस्त कुटुंबात नियंत्रणाच्या आभातून युवकांमध्ये व्यसनाधीनता येण्याची शक्यता असते.
- ✦ कुटुंबात भावनांचा कोंडमारा होत असल्यास भावनांचा उद्रेक हावून स्वतःचा शोध घेण्यासाठी युवकांकडून व्यसन करण्याची शक्यता असते.
- ✦ ज्या कुटुंबात सततच कलह असतो त्या कुटुंबात मानसिक ताण, उदासिनता, दुःख यातून सुटका करण्यासाठी युवक व्यसनाचा आधार घेताना दिसून येतात.
- ✦ ज्या बालाकांना पालकांकडून भावनिक उबदारपणा, प्रेम, ओलावा मिळत नाही त्या पाल्यांकडून भविष्यात व्यसनाचा आधार घेतला जावू शकतो.
- ✦ बालवयात ज्या व्यक्तींना इतर व्यक्तींकडून दुःखदायक, त्रासदायक अनुभव येतात त्या बालकांकडून भविष्यात व्यसन करण्याची शक्यता असते.

वैयक्तिक घटक व व्यसनाधीनता :

- ✦ सततच्या अपयशाला सामोरे जाण्यातून अध्ययन असहायता येवून नैराश्य भावनेतून व्यसनाधीन वर्तन घडते.
- ✦ सतत चिंता, ताण-तणाव यातून व्यसनाधीनता वर्तन घडते.
- ✦ युवकांकडून स्वत्वाचा शोध घेण्याच्या हव्यासातून व्यसन केले जाते.
- ✦ सध्याच्या परिस्थितीत कोणत्याच नोकरी व्यवसायाची संधी न मिळाल्याने शिक्षण घेवूनही बेरोजगार राहण्याची कुऱ्हाड युवक-युवतींवर येवू लागल्याने हाताशा आल्याने ते विविध नशाजन्य पदार्थांचा आधार घेताना दिसून येतात.
- ✦ संघर्ष, नैराश्य, अपयश, हाताशा यांना सामोरे जाण्याचा रामबाण उपाय म्हणून काही युवक नशाजन्य पदार्थांकडे पाहतात त्यातून व्यसनाधीनता येते.
- ✦ असाध्य आणि दीर्घकाळ असणाऱ्या व्याधींना सामोरे जाताना व्यसनांचा आधार घेतलो जातो.
- ✦ नशाजन्य पदार्थांबाबत असणारे आकर्षण, त्याविषयी असणारी जिज्ञासा, कुतुहल यातून युवक व्यसनाच्या आहारी गेलेले दिसून येतात.
- ✦ विविध प्रकारची ध्येये निश्चित करून त्यासाठी प्रामाणीकपणे प्रयत्न करूनही ज्या युवकांना ध्येये पूर्तता साध्य करण्यात अडथळे येतात ते निराश होवून विविध नशाजन्य पदार्थांचा आधार घेतात.

सामाजिक घटक व व्यसनाधीनता:

- ✦ पाश्चिमात्य तसेच प्रगत राष्ट्रांमध्ये व्यसनाबाबत असणारी मोकळीक याचा परिणाम भारतीय तरुणांवर होवून अनुकरण म्हणून व्यसनाधीनता वाढत आहे.
- ✦ ज्या युवकांच्या समोर इतरांकडून व्यसन केले जाते त्या युवकांना आपणही व्यसन करावे असे वाटू लागते, म्हणजेच, चुकिच्या आदर्शातून व्यसनाधीन होण्याची शक्यता असते.
- ✦ सध्या परिस्थितीत सर्वच स्तरावर विविध सामाजिक मुल्यांचे परिवर्तन झाल्याने युवकांमध्ये सामाजिक मुल्यांकडे पाहण्याची व त्याची जोपासना करण्याची उदासिनता दिसून येते त्यातून नशाजन्य वर्तनात वाढ दिसू लागली आहे.
- ✦ प्रौढ व्यक्ती मोठया आहेत त्यांनी व्यसन केलेले चालते पण आता आपणही मोठे झाला आहोत आपणही प्रौढांसारखे व्यसन केले तर बिघडते कुठे? या भ्रमाने युवक व्यसनाधीन होतात.
- ✦ आपण स्वतंत्र व्यक्ती आहोत, आपण काय करायचे ते स्वतः ठरवू शकतो या भावनेतून स्वतंत्र व्यक्तिमत्त्वाची इतरांना जाणिव करून देण्यासाठी युवकांकडून नशाजन्य पदार्थांचा वापर केला जातो.
- ✦ युवा अवस्थेवर सर्वात अधिक प्रभाव त्यांच्या सवंगड्यांचा पडतो. त्यामुळे मित्रांच्या वाईट संगतीने पूर्ण कंप व्यसनाच्या आहारी जातो. यातून व्यसनाधीनता वाढते.
- ✦ जे विविध मादक पदार्थांचा वापर करतात ते उच्च व प्रतिष्ठीत असतात या खोट्या प्रतिष्ठेच्या आहारी जावून युवकांमध्ये व्यसनाधीनता वाढू लागल्याचे चित्र आहे.
- ✦ दुरदर्शन, सिनेमा, विविध पुस्तके यासारख्या मनोरंजन करणाऱ्या प्रसार माध्यमांद्वारे विविध कथानकातून मादक पदार्थांचा सर्रास वापर केल्याचे दाखविले जाते. त्यामध्ये, कथेला अनुसरून उपशामके, अॅफर्टमाई, हेरॉइन, एल.एस.डी. गोळ्या, मर्ज्यूआना, कोकेन, गांजा, ब्राउन शुगर, अफू, चरस, बार्बीच्युरेट्स, मार्फिन, निकोटीन, गर्द, मदय, तंबाखू, ओपियम यासारख्या विविध नशाजन्य पदार्थांचा वापर केल्याचे दाखविले जाते. यातून युवक अंधानुकरण करून व्यसनाचा आधार घेतात व पूर्णपणे व्यसनाधीन बनतात.

४. युवकांमधील व्यसनाधीनतेवर उपाय :

इददीष्ट क. ४- युवक-युवतींमधील व्यसनाधीनता कमी करण्यासाठी प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक उपाययोजना जाणून घेणे.

- ✦ व्यसन ही जगाच्या समोर असणारी गंभीर समस्या आहे. व्यसनाधीनतेवर उपाय योजना करून त्यातून युवकांना वेळीच बाहेर काढणे गरजेचे आहे. युवकांना व्यसनाधीनतेतून एका दिवसात बाहेर काढण्याची कोणतीही जादूची कांडी आजपर्यंत तयार करण्यात आलेली नाही. परंतु, पुढील काही मानसशास्त्रीय मार्गांचा अवलंब केल्यास व्यसनाधीन युवकांना यातून बाहेर काढण्यात नक्कीच यश येईल यात किंवाचतही शंका नाही.
- ✦ पालकांना कोणत्याही परिस्थितीत मादक पदार्थांचा वापर करू नये. ज्या कुटुंबातील पालक मादक पदार्थांचा वापर करतात त्या कुटुंबातील युवक व्यसनी होण्याची शक्यता अधिक असते म्हणून “पालकांनो सावधान” मादक पदार्थांचा वापर टाळा.
- ✦ पालकांनी कौटुंबिक वातावरण उत्तम आणि आदर्श ठेवावे कारण, कौटुंबिक वातावरणाचा पाल्यांवर सर्वात अधिक प्रभाव असतो. म्हणून, कौटुंबिक वातावरण निकोप ठेवा. खालील बाबी पाल्यांचे संगोपन करताना जरूर लक्षात घ्या.
 - अति कडक शिस्त लावू नका.
 - कुटुंबात पाल्यांमध्ये पक्षपात करू नका.
 - अति मोकळीक देवू नका.
 - आपलेपाल्य काय करतात याकडे लक्ष द्या.
 - आपल्या पाल्यांचे मित्र कोण आहेत, कसे आहेत याकडे लक्ष द्या.
 - आपल्या पाल्यांसाठी तुमचा वेळ द्या, त्यांच्याशी गप्पा गोष्टी करा.
 - पाल्यांमधील नैतिक मूल्ये विकसित करा.
 - कुटुंबात भावनिक उबदारपणा ठेवा.
 - पाल्यांचे अतिलालन करू नका तसेच, त्यांच्याबद्दल उदासिनताही ठेवू नका.
 - प्रत्येक बाबतीत पाल्यांमध्ये वैयक्तिक लक्ष द्या. त्यांच्यामध्ये रस घ्या.

- कौटुंबिक कलह, संघर्ष, ताण-तणाव, चिंता पाल्यांपर्यंत येवू देवू नका.
- पाल्यांच्या गुणांचे कौतुक करा, वॉर्ड वरतनाबाबत सुधारणात्मक उपाय योजना करा.
- जर भ्रम कुटुंब असेल तर पाल्याला त्याची जाणीव होवू देवू नका.
- पाल्यांवर टीक करू नका.
- पालकांनी आपल्या पाल्यांच्या बाबतीत दक्ष असावे. त्याचे मित्र काय करतात, त्यांच्या सवयी काय आहेत याबाबत माहिती करून घ्यावी.
- पालकांनी आपल्या पाल्यांवर लक्ष ठेवावे. दिवसभरामध्ये आपला पाल्य काय करतो ?
- पालकांनी विशेषता वडिलांनी आपल्या मुलांशी तर आईने आपल्या मुलीशी हळूवारपणे व मित्रत्वाच्या नात्याने विविध विषयावर चर्चा करावी. याबरोबरच त्यांना युवकावस्थेतील विविध धोक्यांची व समस्यात्मक वर्तनाची माहिती करून द्यावी.
- पाल्यांचा भावनिक कोंडमार होवू देवू नका.
- सर्वसाधारणपणे समस्या, संघर्ष, ताण-तणाव, दुःख, त्रासदायक परिस्थिती यातून बाहेर पडण्याचा मार्ग म्हणून अनेक युवक मादक पदार्थांचा अवलंब करतात. या खोट्या काल्पनिक विचारातून त्यांना बाहेर काढून वास्तव जीवन जगण्यास शिकविणे.
- अनुकरणातून व्यसनाधीनता येण्याची शक्यता असते. त्यामुळे, चांगल्या बाबींचे अनुकरण करावे. मादक पदार्थांचा वापर करणे अंधानुकरण कसे आहे याची युवकांना जाणिव करून द्यावी.
- युवकांना कुटुंबातून भावनिक उबदार वातावरण द्यावे.
- युवकांच्या समोर जगभरातील आदर्श, गुणवान, यशस्वी, थोर व महान व्यक्तींचे आदर्श ठेवावेत. त्यांचे विचार कृतीत आणण्यासाठी युवकांना प्रोत्साहन द्यावे.
- समाज, शाळा, माहविद्यालय, कुटुंब यांच्या माध्यमातून युवकांमध्ये नैतिक शिकवण रुजवावी. युवकांना सामाजिक स्वास्थ्य व प्रगतीसाठी निती, मुल्ये, आदर्श, रूढी-परंपरा यांचे महत्त्व पटवून द्यावे.
- समाज, शाळा यातून युवकांच्या समोर अनुकरण करण्यायोग्य आदर्श निर्माण करून ठेवावेत.
- युवकांना फुरतीच्या वेळेचे सदुपयोग करण्याचे मार्ग सुचवावेत.
- व्यसनांच्या संदर्भात युवकांची असणारी जिज्ञासा, कुतूहल कमी करावी. मादक पदार्थ जीव घेणे कसे आहेत याबाबत विविध स्तरातून युवकांपर्यंत माहिती पोहचविणे आवश्यक आहे.
- संघर्ष, अपयश, नैराश्य, बेरोजगारी नष्ट करण्याचा मादक पदार्थ मार्ग नसुनसंघर्ष, अपयश, नैराश्य, बेरोजगारीयांना सक्षमपणे सामोरे जाण्याचे प्रशिक्षण द्यावे.
- संघर्ष, नैराश्य, हाताशा कमी करण्यासाठी मानसशास्त्रीय मार्गांचा आधार घ्यावा.
- व्यसनाधीन युवकांना व्यसनाच्या मृत्यूरूपी जबड्यातून बाहेर काढण्यासाठी मानसोपचार तज्ञांचा सल्ला घ्यावा.
- जिल्हा व्यसनमुक्ती केंद्रात व्यसनाधीन युवकांची भरती करून व्यसनातून मुक्ती मिळविता येते.
- प्रसार माध्यमांनी मालिका, चित्रपट यातून व्यसनाधीन चित्रफितीचे प्रदर्शन करू नये. मादक पदार्थांच्या वापरावर चित्रित कथानकांवर कडक निर्बंध अणावेत यामध्ये शासनाची भूमिका महत्त्वाची ठरते.
- जिल्ह्याप्रमाणेच प्रत्येक तालुक्यात शासनातर्फे मानसोपचार व्यसनमुक्ती केंद्रांची स्थापना करावी, त्यासाठी शासकीय पातळीवरून अनुदान दिले जावे.
- युवकांनी खोटी प्रतिष्ठा वाढविण्याचा हव्यास करू नये. मादक पदार्थांच्या वापराने प्रतिष्ठा उंचावत नाही तर व्यक्तीचे वैयक्तिक, कौटुंबिक, सामाजिक प्रतिष्ठा व स्वास्थ्य धोक्यात येते.

भक्ति : Conclusion

युवकांमधील व्यसनाधीनता ही संपूर्ण जगाची डोकेदुखी बनली आहे. युवकांच्या व्यसनाधीनतेला अनेक कारण घटक जबाबदार आहेत. त्यामध्ये, कौटुंबिक पार्श्वभूमी, सामाजिक पार्श्वभूमी, व्यक्तीगत पार्श्वभूमी, मित्रपरिवार, प्रसारमाध्यमे जबाबदार दिसून येतात. त्यामुळे युवकांना यातून वेळीच बाहेर काढणे काळाची गरज आहे. त्यासाठी, विविध प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक मानसशास्त्रीय मार्गांचा व तत्वांचे अनुसरून करून पायबंद घालणे तसेच, कुटुंब, शिक्षक, पालक, सामाजिक सेवे संस्था, शासन, मानसशास्त्रज्ञ यांनी एकत्रितपणे परस्परपूरक व सहकार्याने प्रयत्न करणे गरजेचे आहे.

संदर्भ ग्रंथ : Reference

१. देशपांडे सविता (२००९). मनोविकृतीशास्त्र. पुणे, नरेंद्र प्रकाशन.
२. तडसरे विश्वास, हिरवे (२००२). वैकासिक मानसशास्त्र. कोल्हापूर, फडके प्रकाशन.
३. तडसरे वि. द. (२०१०). मानसशास्त्र. कोल्हापूर, फडके प्रकाशन.
४. शिरगावे, दादासाहेब, शेंडगे, मधूकर, नाईक, भरत व इतर (२००७). मानसशास्त्र. मुंबई, धैर्य प्रकाशन
५. बडगुजर चुडामण (२००२). मनोविकृती मानसशास्त्र. नाशिक, महालक्ष्मी प्रकाशन.
६. www.google.com.in

Publish Research Article

International Level Multidisciplinary Research Journal For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper, Summary of Research Project, Theses, Books and Book Review for publication, you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed, India

- * International Scientific Journal Consortium
- * OPEN J-GATE

Associated and Indexed, USA

- EBSCO
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Database
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Golden Research Thoughts
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005, Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.aygrt.isrj.org